

แบบแผนและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมขบวนการทางสังคมของบุคลากรทาง
การแพทย์และสาธารณสุข : ศึกษาเฉพาะกรณีเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม 2535

นายเกียรติชัย สารเศวต

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาสังคมวิทยา
ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
พ.ศ. 2536

ISBN 974-583-441-6

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

018799
i17357123

Patterns and Factors Influencing Medical and Paramedical
Professionals' Participation in Social Movement
: A case study of the May event of 1992

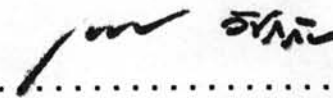
Mr.Kiattichai Sansawed

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts
Department of Sociology and Anthropology
Graduate School
Chulalongkorn University
1993
ISBN 974-583-441-6

หัวข้อวิทยานิพนธ์   แบบแผนและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมขบวนการทาง
สังคมของบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข : ศึกษา
เฉพาะกรณีเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม 2535
โดย   นายเกียรติชัย สารเศวต
ภาควิชา   สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
อาจารย์ที่ปรึกษา   รองศาสตราจารย์สุริชัย หวันแก้ว

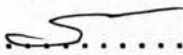
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

.....

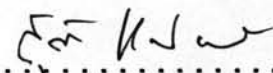
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ศาสตราจารย์ ดร.ถาวร Wacharakiat)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิทวัส คงดากุล)

ประธานกรรมการ

.....
(รองศาสตราจารย์สุริชัย หวันแก้ว)

อาจารย์ที่ปรึกษา

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา ควินทร์พันธ์)

กรรมการ

.....
(อาจารย์ นายแพทย์สุรพงษ์ สิบวงศ์ลี)

กรรมการ

เกียรติชัย สารเสวต : แบบแผนและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมขบวนการทางสังคม
ของบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข : ศึกษาเฉพาะกรณีเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม
2535 (PATTERNS AND FACTORS INFLUENCING MEDICAL AND PARAMEDICAL
PROFESSIONALS' PARTICIPATION IN SOCIAL MOVEMENT : A CASE STUDY
OF THE MAY EVENT OF 1992) อ.ที่ปรึกษา : รศ.สุริชัย หวันแก้ว, 143 หน้า.
ISBN 974-583-441-6

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาถึงแบบแผนและปัจจัยด้านต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วม
ขบวนการทางสังคมของบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข ในกรณีเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม 2535
ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านทัศนคติที่มีต่อรัฐบาล , ทัศนคติที่มีต่อกลุ่ม องค์การที่นำการคัดค้าน
รัฐบาล , ความคาดหวังต่อความสำเร็จในการคัดค้านรัฐบาล , ความคาดหวังต่อปฏิริยาของคนใน
ครอบครัว เพื่อนร่วมวิชาชีพ , ความคาดหวังเกี่ยวกับประโยชน์และการสูญเสียจากการเข้าร่วม
การคัดค้านรัฐบาล ตลอดจนอิทธิพลการชักจูงของสื่อสารมวลชนมีความสัมพันธ์กับระดับของการเข้าร่วม
ขบวนการทางสังคมของบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขในเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม 2535
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และจากการวิเคราะห์ที่ค่าความแตกต่างระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่ได้เข้าร่วม
กับกลุ่มที่ไม่ได้เข้าร่วมขบวนการทางสังคม พบว่ามีความแตกต่างกันในปัจจัยด้านต่าง ๆ อย่างมีนัย
สำคัญทางสถิติ

แบบแผนของการเข้าร่วมขบวนการทางสังคมของกลุ่มตัวอย่างมีความแตกต่างกันในหลาย
กิจกรรม และการเข้าร่วมกิจกรรมของขบวนการทางสังคมมีทั้งในระดับบุคคล , กลุ่มและระดับ
ภูมิภาค นอกจากนี้ขบวนการทางสังคมกรณีเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม 2535 เกิดขึ้นเนื่องจากมีเหตุ
ปัจจัยที่สะสมต่อเนื่องเป็นกระบวนการ ทั้งด้านความรู้สึกไม่พึงพอใจต่อรัฐบาล , โครงสร้างโอกาส
ทางการเมือง , อุดมการณ์และการตระหนักในผลประโยชน์ของกลุ่ม และการระดมทรัพยากรของ
ขบวนการทางสังคม อีกทั้งกิจกรรมที่เกิดขึ้นมีลักษณะนอกระบบสถาบันการเมืองปกติ ซึ่งมีเป้าหมาย
ที่ชัดเจนในการที่จะปรับปรุงการจัดระเบียบทางสังคมการเมือง สู่ความเป็นประชาธิปไตยยิ่งขึ้น

ภาควิชา ..... สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
สาขาวิชา ..... สังคมวิทยา
ปีการศึกษา 2536

ลายมือชื่อนิสิต ..... *[Signature]*
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา ..... *[Signature]*
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม .....

C430262 : MAJOR SOCIOLOGY AND ANTHROPOLOGY
KEY WORD: SOCIAL MOVEMENT / MEDICAL AND PARAMEDICAL PROFESSIONAL /
THE MAY EVENT OF 1992

KIATTICHAJ SANSAWED : PATTERNS AND FACTORS INFLUENCING MEDICAL
AND PARAMEDICAL PROFESSIONAL' PARTICIPATION IN SOCIAL MOVEMENT : A
CASE STUDY OF THE MAY EVENT OF 1992. THESIS ADVISOR : ASSO.PROF.
SURICHAJ WUN'GAED, 143 pp. ISBN 974-583-441-6

The objective of this research is to study the patterns and
factors influencing medical and Paramedical Professionals' participation
in the May event of 1992.

The research indicated that there were correlations between the
May event of 1992 a) attitudes towards the government , group and leaders
of the anti-government organization b) expectation of the success of the
movement c) the supporting of the family members of the protests and
Professional groups d) expectation of the cost and benefits in participating
in the movement and finally e) the influence of mass-communication.

Patterns of participation in the social movement of the sampling
groups varied according to activities and degree of participation in the
social movement of individuals, groups and regional supporters. In addition,
The social movement of the May event was the results of the accumulation
of the dissatisfaction against the government , the political opportunity
structure, ideology and the realization of the collective good and resource
mobilization.

The activities were non-institutionalized political action and
the aim was to see the emergence of the more democratization system.

ภาควิชา..... สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
สาขาวิชา..... สังคมวิทยา
ปีการศึกษา..... 2536

ลายมือชื่อนิสิต..... *W. S.*
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... *W. W.*
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยดีเพราะได้รับความกรุณาจากบุคคลหลายท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งท่านรองศาสตราจารย์สุริชัย หวันแก้ว ผู้ที่เปรียบเสมือนกัลยาณมิตรของผู้วิจัย ซึ่งท่านได้คอยให้คำแนะนำ ช่วยเหลือแก้ปัญหอย่างจริงจังตลอดเวลาที่ศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ ขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงสำหรับผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิหวัธ คงคากุล ประธานกรรมการ รองศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา คุณินทร์พันธ์ และอาจารย์นายแพทย์สุรพงษ์ สืบวงศ์ลี ที่ท่านได้เสียสละเวลามาเป็นกรรมการสอบ และได้ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่ผู้วิจัย ขอระลึกถึงพระคุณของบิดา มารดา ที่ได้ให้การสนับสนุนในการศึกษาเล่าเรียนในตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ตลอดจนเจ้ชาย พี่สะใภ้ น้องชาย ที่เป็นกำลังใจในการศึกษาของผู้วิจัย

ขอขอบพระคุณสำหรับ แพทย์หญิงสุพัตรา ศรีวณิชชากร นายแพทย์วิชัย โชควิวัฒน์ ที่ได้ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการวิจัย และขอขอบคุณ นายแพทย์ชาญ ดันตวิราภรณ์ หัวหน้าฝ่ายเวชกรรมสังคม โรงพยาบาลหนองคาย คุณเพิ่มสุข ตระกูลพรพงศ์ ผู้ที่เป็นทั้งเพื่อนร่วมงาน และพี่สาวที่คอยให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ กับผู้วิจัยมาโดยตลอด ขอขอบคุณคุณรัตนา สุรวรกิจ ผู้ที่เป็นกำลังใจ และห่วงใยอยู่เสมอมา อีกทั้งคุณนันทวล สุทธจรรยา คุณสุขสันต์ เจริญทวีโชค คุณศศิภรณ์ เกตุดอน คุณบุษบาวิไล บุรณบัณฑิต คุณทิวา วงศ์ชนาภา และขอขอบคุณคุณคณิงนิจ เทพาจันทร ที่ได้ให้ความช่วยเหลือในการจัดพิมพ์วิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอขอบคุณพี่ๆ น้องๆ ชาวธรรมศาสตร์ทุกท่านที่มีส่วนช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ คุณณัฐวดี ณ มโนรม คุณพวงเพชร นาคศุภมิตร คุณมาลัย เจริญชัยนุกูล คุณสมพร พึ่งปัญญาเลิศ คุณสายทิพย์ โตวัฒนะ ตลอดจนน้องๆ จากคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่ช่วยในการเก็บข้อมูลและบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขทุกท่าน ที่ได้ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามของผู้วิจัย รวมทั้งบุคคลต่างๆ ที่มีได้เอยนาม ซึ่งผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ณ
สารบัญแผนภูมิ.....	ด
 บทที่ 1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	9
ขอบเขตของการวิจัย.....	10
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	10
 บทที่ 2 ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมร่วม.....	11
ความหมายของขบวนการทางสังคม.....	13
ลักษณะของขบวนการทางสังคม.....	14
ประเภทของขบวนการทางสังคม.....	15
องค์ประกอบของการเกิดขบวนการทางสังคม.....	16
แนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการอธิบายการมีส่วนร่วมในขบวนการทางสังคม	
- ทฤษฎีการระดมทรัพยากร.....	17
- ทฤษฎีการระดมพลังและการเข้าร่วม.....	23
การศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
- การศึกษาเกี่ยวกับขบวนการทางสังคม ในประเทศไทย.....	27
- การศึกษาเกี่ยวกับเหตุการณ์เดือน พฤษภาคม 2535.....	29
- การศึกษาบทบาทของบุคลากรทางการแพทย์ และสาธารณสุขในเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม.....	32

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
กรอบแนวความคิดในการวิจัย	35
สมมติฐานในการวิจัย	36
 บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	
นิยามตัวแปรและการวัด	37
ประชากร	43
การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง	44
การเลือกตัวอย่าง	44
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	44
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	45
คุณภาพของเครื่องมือ	46
การวิเคราะห์ข้อมูล	46
 บทที่ 4 ผลการศึกษา	
ผลการศึกษา	49
การพิสูจน์สมมติฐาน	88
การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ	94
 บทที่ 5 บทสรุป	
สรุปผลการศึกษา	113
ปัญหาในการวิจัย	116
ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	117
บรรณานุกรม	119
ภาคผนวก	124

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 จำนวนและร้อยละของเพศ อายุ.....	49
2 จำนวนและร้อยละของการศึกษา ตำแหน่ง.....	50
3 จำนวนและร้อยละของทัศนคติที่มีต่อรัฐบาล.....	52
4 จำนวนและร้อยละของทัศนคติที่มีต่อกลุ่ม องค์การที่นำ การคัดค้านรัฐบาล.....	56
5 จำนวนและร้อยละของความคาดหวังที่มีต่อความสำเร็จ ในการคัดค้านรัฐบาล.....	60
6 จำนวนและร้อยละของความคาดหวังต่อปฏิกิริยาของคน ในครอบครัว เพื่อนร่วมวิชาชีพ.....	64
7 จำนวนและร้อยละของความคาดหวังเกี่ยวกับประโยชน์ และการสูญเสียจากการเข้าร่วมการคัดค้านรัฐบาล.....	66
8 จำนวนและร้อยละของอิทธิพลของสื่อสารมวลชน ต่อการเข้าร่วมขบวนการทางสังคม.....	70
9 จำนวนและร้อยละของอิทธิพลของสื่อสารมวลชน ต่อการเข้าร่วมขบวนการทางสังคม.....	71
10 จำนวนและร้อยละของอิทธิพลของสื่อสารมวลชน ต่อการเข้าร่วมขบวนการทางสังคม.....	72
11 จำนวนและร้อยละของอิทธิพลของสื่อสารมวลชน ต่อการเข้าร่วมขบวนการทางสังคม.....	73
12 จำนวนและร้อยละของผู้ที่เข้าร่วมแยกตามรายการกิจกรรมใน ขบวนการทางสังคม.....	74
13 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของทัศนคติและความ คาดหวังโดยรวมของกลุ่มตัวอย่างกับระดับการ เข้าร่วมขบวนการทางสังคม.....	76
14 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของทัศนคติที่มีต่อรัฐบาล และกลุ่ม องค์การที่นำการคัดค้านรัฐบาลกับระดับ การเข้าร่วมขบวนการทางสังคม.....	77

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า	
15	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของความคาดหวังต่อความสำเร็จในการคัดค้านรัฐบาล, ปฏิกริยาของคนในครอบครัว เพื่อนร่วมวิชาชีพ และความคาดหวังเกี่ยวกับประโยชน์และการสูญเสียจากการเข้าร่วมการคัดค้านรัฐบาล, อิทธิพลการชักจูงของสื่อสารมวลชน กับระดับการเข้าร่วมขบวนการทางสังคม.....	78
16	เปรียบเทียบทัศนคติต่อรัฐบาลจำแนกรายละเอียดรายข้อตามลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่ได้เข้าร่วมและไม่ได้เข้าร่วมขบวนการทางสังคม.....	79
17	เปรียบเทียบทัศนคติต่อกลุ่ม องค์กรที่นำการคัดค้านรัฐบาลจำแนกรายละเอียดรายข้อตามลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่ได้เข้าร่วมและไม่ได้เข้าร่วมขบวนการทางสังคม.....	81
18	เปรียบเทียบความคาดหวังต่อความสำเร็จในการคัดค้านรัฐบาลจำแนกรายละเอียดรายข้อตามลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่ได้เข้าร่วม และไม่ได้เข้าร่วมขบวนการทางสังคม.....	83
19	เปรียบเทียบความคาดหวังต่อปฏิกริยาของคนในครอบครัว เพื่อนร่วมวิชาชีพจำแนกรายละเอียดรายข้อตามลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่ได้เข้าร่วมและไม่ได้เข้าร่วมขบวนการทางสังคม.....	84
20	เปรียบเทียบความคาดหวังเกี่ยวกับประโยชน์และการสูญเสียจากการเข้าร่วมการคัดค้านรัฐบาลจำแนกรายละเอียดรายข้อตามลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่ได้เข้าร่วม และไม่ได้เข้าร่วมขบวนการทางสังคม.....	86

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า	
21	เปรียบเทียบทัศนคติฯ, ความคาดหวังฯ และอิทธิพล การชักจูงของสื่อสารมวลชนของกลุ่มตัวอย่างที่ได้ เข้าร่วม และไม่ได้เข้าร่วมขบวนการทางสังคม.....	87
22	เปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่อรัฐบาล ของกลุ่มตัวอย่าง ที่ได้เข้าร่วม และไม่ได้เข้าร่วมขบวนการทางสังคม.....	88
23	เปรียบเทียบทัศนคติที่มีกลุ่ม องค์การที่นำการคัดค้าน รัฐบาลของกลุ่มตัวอย่างที่ได้เข้าร่วม และไม่ได้เข้า ร่วมขบวนการทางสังคม.....	89
24	เปรียบเทียบความคาดหวังต่อความสำเร็จในการ คัดค้านรัฐบาลของกลุ่มตัวอย่างที่ได้เข้าร่วม และ ไม่ได้เข้าร่วมขบวนการทางสังคม.....	90
25	เปรียบเทียบความคาดหวังต่อปฏิกริยาของคนใน ครอบครัว เพื่อนร่วมวิชาชีพ ของกลุ่มตัวอย่างที่ ได้เข้าร่วม และไม่ได้เข้าร่วมขบวนการทางสังคม.....	91
26	เปรียบเทียบความคาดหวังเกี่ยวกับประโยชน์และ การสูญเสียจากการเข้าร่วมการคัดค้านรัฐบาลของ กลุ่มตัวอย่างที่ได้เข้าร่วม และไม่ได้เข้าร่วม ขบวนการทางสังคม.....	92
27	เปรียบเทียบการได้รับอิทธิพลการชักจูงของ สื่อสารมวลชน ของกลุ่มตัวอย่างที่ได้เข้าร่วม และไม่ได้เข้าร่วมขบวนการทางสังคม.....	93

สารบัญแผนภูมิ

หน้า

กรอบแนวคิดในการวิจัย 35

